

> Retouradres Postbus 19530 2500 CM Den Haag

Bureau Beheer Landbouwgronden
M.A.T. Eektimmerman
Postbus 9079
6800 ED ARNHEM

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Postbus 19530
2500 CM Den Haag
mijn.rvo.nl

T 088 042 42 42
ffwet@rvo.nl

Onze referentie

Aanvraagnummer
FF/75C/2014/0028.toek.ct

Bijlagen

2

Datum 15 juli 2014
Betreft Toekenning ontheffing
Ruimtelijke ingrepen

Geachte heer Eektimmerman,

Naar aanleiding van uw verzoek van 27 januari 2014 en de aanvulling hierop van 15 april 2014, geregistreerd onder aanvraagnummer FF/75C/2014/0028, om een ontheffing als bedoeld in artikel 75 van de Flora- en faunawet te krijgen, deel ik u het volgende mee.

Hierbij ontvangt u de ontheffing die u heeft aangevraagd, van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het verstoren van holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis en de gewone grootoorvleermuis.

De aanvraag

De aanvraag heeft betrekking op de realisatie van het project "t Lippert", gelegen in de gemeente Dinkelland. Het project betreft de omvorming van een voormalig agrarisch bedrijf tot woongebied. De werkzaamheden bestaan uit het slopen van bestaande schuren mogelijk gevolgd door nieuwbouw van maximaal 2 woningen. Ontheffing wordt gevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) en de gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*).

Overwegingen

Wettelijk kader

Beschermde soorten

De gewone dwergvleermuis en de gewone grootoorvleermuis zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder a, van de Flora- en faunawet en zijn tevens opgenomen in bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn, dieren en plantensoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd.

Verbodsbepalingen

Op grond van artikel 11 van de Flora- en faunawet is het verboden om nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse diersoorten te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen

Tot voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen als bedoeld in artikel 11 van de Flora- en faunawet worden locaties gerekend waarin zich kraamkolonies, paarverblijven, overwinteringsplaatsen en verblijven van groepen mannetjes bevinden, afhankelijk van de soort. Essentiële migratie- en vliegroutes en foerageergebieden die van belang zijn voor de instandhouding van een voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaats van de soort op populatieniveau, vallen hier ook onder. Daarnaast vallen ook tijdelijke, seizoensgebonden, verblijfplaatsen (bijvoorbeeld holen) of standplaatsen die van belang zijn voor de gunstige staat van instandhouding van een soort op populatieniveau of per exemplaar hieronder.

Ontheffing

Op grond van artikel 75, lid 5, van de Flora- en faunawet worden ontheffingen slechts verleend wanneer er geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort. Op grond van artikel 75, lid 6, aanhef en onder c, wordt voor soorten genoemd op bijlage IV van de Habitatrichtlijn ontheffing slechts verleend wanneer er, naast de voorwaarde dat geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort, geen andere bevredigende oplossing bestaat en met het oog op andere, bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen, belangen. De belangen waarnaar verwezen wordt, zijn genoemd in artikel 2, lid 3 van het Besluit vrijstelling beschermde dieren en plantensoorten.

Instandhouding van de soorten

Gewone dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis is in het plangebied aangetroffen. Er is in het plangebied een zomerverblijfplaats van enkele exemplaren van de gewone dwergvleermuis vastgesteld. Ook heeft het plangebied een functie als foerageergebied voor de gewone dwergvleermuis. Aantasting van foerageergebieden is enkel ontheffingsplichtig indien zij van groot belang zijn voor de functionaliteit van de vaste rust- of verblijfplaatsen van de betreffende soort, doordat er onvoldoende alternatieven voorhanden zijn. Door de werkzaamheden kunnen voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis worden beschadigd, vernield en verstoord.

Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de soort tot een minimum te beperken stelt u maatregelen voor zoals beschreven in het bij de aanvraag gevoegde rapport "Ecologisch Werkprotocol gewone grootoortvleermuis en gewone dwergvleermuis" van 10 april 2014. De door u voorgestelde maatregelen zijn in grote lijnen voldoende. Ter aanscherping zijn in de ontheffing echter aanvullende voorschriften opgenomen.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum
15 juli 2014

Onze referentie
aanvraagnummer
FF/75C/2014/0028

Vooraf zorgt u voor voldoende alternatief dat in kwantiteit en kwaliteit overeenkomt met de huidige functionaliteit van de voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaats voor de aanwezige populatie van de gewone dwergvleermuis. Door de (sloop)werkzaamheden wordt een zomerverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aangetast. U stelt voor om tijdig voorafgaand aan de (sloop)werkzaamheden 4 tijdelijke vleermuiskasten te plaatsen voor de gewone dwergvleermuis. Hierdoor zijn er voldoende alternatieve verblijfplaatsen voor de gewone dwergvleermuis beschikbaar. De functionaliteit van de voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis blijft daarmee gegarandeerd.

Echter, ondanks deze maatregelen worden door het realiseren van de (sloop)werkzaamheden voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis verstoord. Immers, de gewone dwergvleermuis wordt gedwongen om de huidige verblijfplaats te verlaten en een alternatief te gaan zoeken. Door de werkzaamheden wordt het in artikel 11 van de Flora- en faunawet neergelegde verbod op het verstoren van de vaste rust- of verblijfplaats van de gewone dwergvleermuis derhalve overtreden, zodat voor die werkzaamheden een ontheffing is vereist. Daar de gewone dwergvleermuis wel in de omgeving aanwezig blijft komt de gunstige staat van instandhouding niet in het geding.

De gewone dwergvleermuis komt algemeen voor in de omgeving van het plangebied. De tijdelijke vleermuiskasten kunnen door de gewone dwergvleermuis gebruikt worden als permanente voorzieningen. Bovendien zijn er in de directe omgeving van het plangebied voldoende alternatieve verblijfplaatsen en foerageergebied aanwezig. De gunstige staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de door u voorgestelde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgelegde voorschriften.

Gewone grootoorvleermuis

De gewone grootoorvleermuis is in het plangebied aangetroffen. In een van de schuren is een kraamverblijfplaats van circa 15 tot 20 exemplaren van de gewone grootoorvleermuis vastgesteld. De schuur heeft ook een functie als foerageergebied. Aantasting van foerageergebieden is enkel ontheffingsplichtig indien zij van groot belang zijn voor de functionaliteit van de vaste rust- of verblijfplaatsen van de betreffende soort, doordat er onvoldoende alternatieven voorhanden zijn. Door de werkzaamheden kunnen voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis worden beschadigd, vernield en verstoord.

Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de soort tot een minimum te beperken stelt u maatregelen voor zoals beschreven in het bij de aanvraag gevoegde rapport "Ecologisch Werkprotocol gewone grootoorvleermuis en gewone dwergvleermuis" van 10 april 2014. De door u voorgestelde maatregelen zijn in grote lijnen voldoende. Ter aanscherping zijn in de ontheffing echter aanvullende voorschriften opgenomen.

Vooraf zorgt u voor voldoende alternatief dat in kwantiteit en kwaliteit overeenkomt met de huidige functionaliteit van de voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaats voor de aanwezige populatie van de gewone dwergvleermuis. Door de (sloop)werkzaamheden wordt een kraamverblijfplaats van de gewone grootoorvleermuis aangetast. U dient voorafgaand aan de werkzaamheden permanente verblijfplaatsen voor de gewone grootoorvleermuis in de zolder van de naast gelegen woonboerderij te realiseren. De functionaliteit van de voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de gewone grootoorvleermuis blijft daarmee gegarandeerd.

Echter, ondanks deze maatregelen worden door het realiseren van de (sloop)werkzaamheden voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de gewone grootoorvleermuis verstoord. Immers, de gewone grootoorvleermuis wordt gedwongen om de huidige verblijfplaats te verlaten en een alternatief te gaan zoeken. Door de werkzaamheden wordt het in artikel 11 van de Flora- en faunawet neergelegde verbod op het verstoren van de vaste rust- of verblijfplaats van de gewone grootoorvleermuis derhalve overtreden, zodat voor die werkzaamheden een ontheffing is vereist. Daar de gewone dwergvleermuis wel in de omgeving aanwezig blijft komt de gunstige staat van instandhouding niet in het geding.

In de directe omgeving van het plangebied zijn er voldoende alternatieve verblijfplaatsen voor de gewone grootoorvleermuis beschikbaar. In een deel van de schuur bij de woonboerderij is er voldoende alternatieve foerageergebied voor de gewone grootoorvleermuis beschikbaar. De gunstige staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de door u voorgestelde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgelegde voorschriften.

Belang van de ingreep

U heeft ontheffing van verbodsbepalingen aangevraagd op grond van de belangen: 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten' en 'de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling'.

Voor soorten die zijn opgenomen in bijlage IV van de Habitatrichtlijn kan alleen ontheffing verleend worden ten behoeve van belangen genoemd in de Habitatrichtlijn. Het door u aangevraagde belang 'de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling' is niet genoemd in de Habitatrichtlijn. Het belang genoemd in artikel 2, derde lid, aanhef en onder j, van het Vrijstellingsbesluit kan in dit geval echter wel aan de ontheffingverlening ten grondslag liggen, er is immers geen sprake van verstoring die afbreuk doet aan de gunstige staat van instandhouding.

Het erf en de omliggende gronden in het projectgebied zijn in bezit van het Bureau Landbouwgronden (BBL) en aangekocht ter versterking van het natuurgebied het Springedal. Doelstelling is het realiseren van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en de sanering van Camping 't Lippert (die gelegen is in de EHS). Hierbij wordt aangesloten op de beleidsdoelstellingen die gelden voor dit projectgebied. De versturende activiteiten in de natuur van de camping en het agrarische bedrijf worden gestaakt door de twee complexen te slopen. Door het uitvoeren van de werkzaamheden wordt natuur gerealiseerd ter versterking van de EHS. Op een deel van de het erf wordt 2 woonhuizen gebouwd om de ontwikkelkosten te kunnen terugverdienen. Gelet op het voorgaande en de onverminderde actualiteit van de naar voren gebrachte omstandigheden ben ik van oordeel dat het belang 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten' voldoende onderbouwd zijn om de negatieve effecten op de soorten, die als gevolg van de uitvoering van het project zullen optreden, rechtvaardigen.

Daarnaast worden de werkzaamheden die nodig zijn voor de realisatie van het project uitgevoerd in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Ten behoeve van dit belang kan ontheffing worden verleend, mits geen benutting of economisch gewin plaatsvindt en zorgvuldig wordt gehandeld. Van benutting of economisch gewin van de gewone dwergvleermuis en de gewone grootoorvleermuis is geen sprake. Ik verwacht dat er door het realiseren van het project geen permanent negatieve effecten optreden ten aanzien van de aanwezige populatie van de gewone dwergvleermuis en de gewone grootoorvleermuis.

Andere bevredigende oplossing

Het project is locatiespecifiek. Het gaat om het versterken van natuurgebied in de directe omgeving van het plangebied. Door de gekozen inrichting, werkwijze en de planning (buiten de kwetsbare periode) wordt schade aan gewone dwergvleermuis en de gewone grootoorvleermuis zoveel mogelijk voorkomen. Hiermee is het voldoende aangetoond dat geen andere bevredigende oplossing voorhanden is.

Zorgplicht

Voor de soorten waarvoor ik u ontheffing verleen, bent u gehouden aan de in de ontheffing opgenomen voorschriften. Voor alle soorten echter, geldt de zorgplicht ex artikel 2 van de Flora- en faunawet, die van toepassing is op zowel beschermde als onbeschermde dier- en plantensoorten, ongeacht vrijstelling of ontheffing. Op grond hiervan dient u zoveel als redelijkerwijs mogelijk is schade aan deze soorten te voorkomen.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum
15 juli 2014

Onze referentie
aanvraagnummer
FF/75C/2014/0028

Vogels

U dient gedurende de werkzaamheden rekening te houden met het broedseizoen van vogels. Verstoring van broedgevallen van vogels dient te worden voorkomen. Voor de in het plangebied te verwachten vogelsoorten kan dit plaatsvinden door werkzaamheden buiten de broedperiode van aanwezige soorten uit te voeren. Tevens kunnen voorbereidende maatregelen worden getroffen om te voorkomen dat vogels tot broeden kunnen komen binnen het plangebied. Ik wijs u erop dat voor het broedseizoen geen standaardperiode wordt gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode. Voorts wijs ik u erop dat verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken jaarrond zijn beschermd. Voor het verwijderen van dergelijke verblijfplaatsen is te allen tijde een ontheffing vereist.

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum
15 juli 2014

Onze referentie
aanvraagnummer
FF/75C/2014/0028

Conclusie

Gelet op het voorgaande verleen ik u ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet. Aan deze ontheffing zijn voorschriften verbonden.

De ontheffing en de voorschriften treft u hierbij aan.

Bezwaar

Als u het niet eens bent met deze beslissing, kunt u binnen zes weken na verzending van deze brief digitaal of schriftelijk een bezwaarschrift indienen. Een digitaal bezwaarschrift kunt u indienen via mijn.rvo.nl. Om in te loggen heeft u uw gebruikerscode en wachtwoord nodig, voor de ondertekening een TAN-code. Als u schriftelijk bezwaar wilt maken, stuurt u het ondertekende bezwaarschrift naar de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, afdeling Juridische Zaken, Postbus 40219, 8004 DE Zwolle.

Bij het indienen van een digitaal bezwaarschrift vragen wij u naar een aantal gegevens uit deze brief. Maakt u schriftelijk bezwaar, vermeld in uw bezwaarschrift dan in ieder geval onze referentie en de datum van de beslissing waartegen u bezwaar maakt. U vindt dit nummer in de rechter kantlijn in deze brief.

Op mijn.rvo.nl vindt u meer belangrijke informatie over het digitaal en schriftelijk indienen van een bezwaarschrift.

Meer informatie

Heeft u nog vragen, kijk dan op onze website mijn.rvo.nl. Of bel ons: 088 042 42 42 (lokaal tarief).

Met vriendelijke groet,

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
namens deze:

Marco Klaassen
Teammanager Vergunningen

**Rijksdienst voor
Ondernemend Nederland**

Datum
15 juli 2014

Onze referentie
aanvraagnummer
FF/75C/2014/0028

ONTHEFFING

Naar aanleiding van het verzoek van heer M.A.T. Eektimmerman op 27 januari 2014, Bureau Beheer Landbouwgronden en de aanvulling hierop van 15 april 2014

gelet op artikel 75, lid 3, van de Flora- en faunawet

Verleent de Staatssecretaris¹ van Economische Zaken hierbij aan:

Naam: Bureau Beheer Landbouwgronden (hierna: ontheffinghouder)
Adres: Rosendaalsestraat 64
Postcode en woonplaats: 6824 CM ARNHEM

Ontheffing **FF/75C/2014/0028** voor het tijdvak van: 15 juli 2014 tot en met 1 januari 2019

Van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het verstoren van holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) en de gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*).

Het gebied waarvoor de ontheffing geldt, betreft het plangebied voor de realisatie van het project "t Lippert", gelegen aan de Ueselerdijk 1 te Oud Ootmarsum in gemeente Dinkelland, één en ander zoals is weergegeven in bijlage 1 van het bij de aanvraag gevoegde rapport "Activiteitenplan Flora- en faunawet 't Lippert Ootmarsum" van 10 april 2014.

Aan deze ontheffing zijn de volgende voorschriften verbonden:

Algemene voorschriften

1. De ontheffing wordt slechts voor de hierboven genoemde soorten en beschreven verboden handelingen verleend.
2. Deze ontheffing geldt alleen voor de werkzaamheden die conform de aanvraag worden uitgevoerd, voor zover in deze ontheffing zelf niet anders is aangegeven.
3. De ontheffinghouder dient onverwijld contact op te nemen met Rijksdienst voor Ondernemend Nederland indien bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen of andere handelingen als bedoeld in voorschrift 1 noodzakelijk zijn.
4. Deze ontheffing kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de ontheffinghouder of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder blijft daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
5. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient een afschrift van deze ontheffing en de bijbehorende brief op de locatie van de werkzaamheden aanwezig te zijn en op verzoek te worden getoond aan de daartoe bevoegde toezichthouders of opsporingsambtenaren.
6. De ontheffinghouder dient, zodra de datum waarop de werkzaamheden zullen aanvangen bekend is, het bijgevoegde meldingsformulier volledig in te vullen en naar Rijksdienst voor Ondernemend Nederland te zenden.

¹ Krachtens de wettekst is de Minister bevoegd tot het afgeven van een ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet. Op basis van de portefeuillevierdeling tussen de Minister van EZ en de Staatssecretaris van EZ is deze bevoegdheid belegd bij de Staatssecretaris.

Specifieke voorschriften

7. U dient, met in achtneming van onderstaande voorschriften, de maatregelen uit te voeren zoals beschreven in het bij de aanvraag gevoegde rapport "Ecologisch Werkprotocol gewone grootoorvleermuis en gewone dwergvleermuis" van 10 april 2014 (bijlage 2 bij dit besluit).
8. U dient er zorg voor te dragen dat de 4 vleermuiskasten voor de gewone dwergvleermuis functioneel blijven.
9. U dient minimaal 1 maand voorafgaand aan het slopen van de schuur en binnen de actieve periode van gewone grootoorvleermuis de zolder van het woonboerderij geschikt te maken voor de gewone grootoorvleermuis.
10. U dient bij het ophangen van vleermuiskasten op de zolder op te letten dat dit niet gebeurt op reeds geschikte locaties, bijvoorbeeld in de nok. Het kiezen van een locatie voor de kasten dient te worden bepaald door een deskundige² op het gebied van de gewone grootoorvleermuis.
11. U dient bij het maken van een extra invliegopening op de zolder te zorgen dat de invliegopening vergelijkbaar is met de invliegopening in de te slopen schuur. De invliegopening dient buiten bereik van predatoren te liggen en vrij van lichtverstorend. Daarnaast moet erop gelet worden dat de invliegopening aansluit op (potentiële) vliegroutes van de gewone grootoorvleermuis.
12. U dient, bij het inrichten van de zolder van de woonboerderij als een permanente verblijfplaats voor de gewone grootoorvleermuis, ook rekening te houden met het feit dat op korte afstand van deze verblijfplaats voldoende geschikt foerageergebied aanwezig moet blijven. U dient de verlichting in en rondom het foerageergebied vleermuisvriendelijk aan te brengen.

Overige voorschriften

13. De werkzaamheden en bovengenoemde voorschriften dienen te worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige op het gebied van de soorten waarvoor ontheffing is verleend.
14. U dient een ecologisch werkprotocol op te stellen met daarin bovengenoemde voorschriften. Alle betrokken partijen, met name ook de uitvoerenden op de bouw- of projectlocatie, dienen van het werkprotocol op de hoogte gesteld te worden.
15. Deze ontheffing kan worden ingetrokken, indien blijkt dat de ontheffinghouder zich niet houdt aan de voorschriften.
16. Indien blijkt dat de in de ontheffing gestelde termijn niet voldoende is om de werkzaamheden waarop de ontheffing betrekking heeft uit te voeren, dient u, zeker vier maanden voor het verstrijken van deze termijn een nieuwe aanvraag indienen. Dit voorkomt onnodige vertraging van het project.

² Het Ministerie van Economische Zaken verstaat onder een deskundige een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- op MBO niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Flora- en faunawet, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdierverseniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied) en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.

17. Aanspreekpunt in het kader van deze ontheffing en de daaruit voortvloeiende voorschriften is
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, Postbus 19530, 2500 CM Den Haag.

Den Haag, 15 juli 2014

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
namens deze:

Marco Klaassen
Teammanager

Ecologisch Werkprotocol gewone grootoorvleermuis en gewone dwergvleermuis

't Lippert Ootmarsum

Projectnummer: P5335
Datum: 10-4-2014
Begeleidend ecooloog: V. de Lenne
Telefoonnummer: 0547-727002

Aanleiding

Binnen het plangebied aan de Uelselerdijk te Ootmarsum worden een aantal schuren gesloopt en enkele woningen gebouwd. Ten behoeve van deze werkzaamheden is in 2012 een flora- en faunaonderzoek uitgevoerd, die met name toegespitst is op vleermuizen. Tijdens dit onderzoek is een verblijfplaats van gewone grootoorvleermuis en gewone dwergvleermuis aangetroffen. Met de voorgenomen ontwikkeling zijn verstoring van verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis en gewone grootoorvleermuis niet uit te sluiten. Gewone dwergvleermuizen en gewone grootoorvleermuis en hun verblijfplaatsen staan op tabel 3 van de Flora- en faunawet. Voor het verstoren van verblijfplaatsen wordt een ontheffing aangevraagd. Om negatieve effecten op verblijfplaatsen te voorkomen dienen een aantal maatregelen uitgevoerd te worden. De te nemen maatregelen worden in dit ecologisch werkprotocol beschreven.

Wettelijk kader

Uit de uitgevoerde onderzoeken naar de effecten op beschermde natuurwaarden is gebleken dat verstoring op gewone grootoorvleermuis en gewone dwergvleermuizen en hun verblijfplaatsen niet zijn uit te sluiten als gevolg van de werkzaamheden. Om verstoring te voorkomen of te beperken moet men werken volgens een vooraf opgesteld ecologisch werkprotocol. Het wettelijke kader waarbinnen dit project uitgevoerd moet worden is de Flora- en faunawet. Er is ontheffing aangevraagd bij het Ministerie van Economische Zaken, Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Aanvullende voorwaarden uit de ontheffing dienen aan dit protocol toegevoegd te worden.

In dit werkprotocol zijn maatregelen opgenomen ten behoeve van de gewone grootoorvleermuis en gewone dwergvleermuis. Door conform dit protocol te werken worden negatieve effecten op beschermde soorten voorkomen.

Voorwaarden bij uitvoering

Hieronder zijn (algemene) maatregelen opgesomd die gedurende de werkzaamheden in uitgevoerd dienen te worden om negatieve effecten op gewone dwergvleermuis en gewone grootoorvleermuis te voorkomen.

Algemene maatregelen

- Werkzaamheden worden pas uitgevoerd nadat een ontheffing Flora- en faunawet is verleend door het Ministerie van Economische Zaken, Dienst Regelingen.
- Werkzaamheden worden uitgevoerd buiten de kwetsbare perioden van gewone grootoorvleermuis en gewone dwergvleermuis. De kraamperiode van gewone dwergvleermuis en gewone grootoorvleermuis loopt globaal van april tot en met half september.
- De in dit protocol genoemde (werkbare) periodes kunnen door seizoensvariaties, weersomstandigheden en de aard van de werkzaamheden zowel eerder als later starten en eindigen. De werkbare periode kan door de begeleidende ecoloog aangepast worden.
- Het uitvoerend personeel is naar vermogen alert op de aanwezigheid van niet aangeduide zwaarder beschermde plant- en diersoorten.
- In onvoorziene situaties en bij vragen moet altijd direct in overleg worden getreden met een toezichthouder en contact opgenomen worden met de begeleidende ecoloog.
- Dit ecologisch werkprotocol dient op de locatie aanwezig te zijn en onder *alle* betrokken werknemers bekend te zijn. Werkzaamheden dienen op de betreffende locaties conform dit protocol te worden uitgevoerd.
- Tijdens de sloopwerkzaamheden wordt één richting op gewerkt, zodat mogelijk aanwezige dieren de kans krijgen om te vluchten.
- Afwijken van dit protocol is alleen toegestaan na goedkeuring door de begeleidende ecoloog.

Maatregelen voorafgaand aan en tijdens de werkzaamheden

Aanbieden alternatieve verblijfplaatsen

Voorafgaand de werkzaamheden worden vleermuiskasten aangeboden, zodat alternatieve verblijfplaatsen aanwezig zijn voordat de werkzaamheden uitgevoerd worden en te allen tijde verblijfplaatsen worden aangeboden. Kasten worden in de directe omgeving van de werkzaamheden opgehangen, maar buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden.

Vleermuiskasten

- Kasten worden aangeboden met een compensatiefactor 4 voor gewone dwergvleermuis en een compensatiefactor 8 voor gewone grootoorvleermuis (aangezien het om een kraamverblijfplaats gaat). Er zijn twee verblijfplaatsen aangetroffen: één verblijfplaats van gewone grootoorvleermuis en één verblijfplaats van gewone dwergvleermuis. In totaal worden 12 vleermuiskasten aangeboden. Het betreffen hier 4 platte kasten voor gd en 8 bolle kasten voor ggo.

- Voor gewone dwergvleermuis is gekozen voor de kast Armenië van Vivara (Art no. 91443). Gewone dwergvleermuizen hebben een voorkeur voor platte kasten. Van deze kasten is bekend dat gewone dwergvleermuis hier gebruik van maakt als zomerverblijfplaats.
- Voor gewone grootoorvleermuis is gekozen voor de kast Uni Type 2F van Waveka (Art no. 2134). Hiervan worden acht kasten opgehangen. Gewone grootoorvleermuizen geven de voorkeur aan bolle vleermuiskasten of ruime platte kasten. Individuele dieren en kleine groepjes worden ook wel in platte kasten aangetroffen. In deze gekozen bolle kasten bevindt zich een voorwand met extra houtbeschoot waardoor de kast donkerder wordt en meer vleermuizen kan huisvesten, waardoor de kast geschikter is als kraamverblijfplaats. Doordat gewone grootoorvleermuizen in kleine populatieverbanden leven worden vleermuiskasten soms relatief snel opgenomen in hun populatiecultuur (*Korsten, 2012*).
- De vleermuiskasten worden binnen het kerngebied van de aanwezige soorten opgehangen. Bij voorkeur binnen 100 à 200 meter van de oorspronkelijke verblijfplaats, maar buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden.
- Voor nieuwe verblijfplaatsen dient een gewenningsperiode aangehouden te worden, waarbij voor vleermuizen geldt dat deze minimaal 6 maanden (gewone dwergvleermuis en gewone grootoorvleermuis) voorafgaand aan de werkzaamheden opgehangen dienen te worden in een periode waarin vleermuizen actief zijn.
- De ophanghoogte is bij voorkeur minimaal 3 meter hoog en in verschillende windrichtingen (in de lichte), waarbij de meeste openingen op het zuiden/zuidwesten zijn gericht. Gedurende de middag dient voldoende zonlicht op de verblijfplaats te vallen.
- In en rond de kast vindt geen verstoring plaats (o.a. betreding door mensen en trillingen).
- De ingang van de kast is niet toegankelijk voor predatoren (o.a. katten, marterachtigen en muizen).
- De kasten zijn vrij van irriterende stoffen (o.a. gif, houtbehandelingsmiddelen en kleverige harsen)
- De locatie van de vleermuiskasten worden bepaald in overleg met een ter zake kundige. De 4 platte kasten voor gewone dwergvleermuis worden op geschikte plaatsen aan de te handhaven bebouwing geplaatst. Van de acht bolle kasten voor gewone grootoorvleermuis worden er 6 op de zolder van de te handhaven woonboerderij geplaatst en twee op een donkere plek aan de bomen aan de noordkant van het erf.

Inrichten zolder woonboerderij voor gewone grootoorvleermuis

De zolder van de woonboerderij heeft in de huidige situatie al veel potentie voor gewone grootoorvleermuis en bestaat uit een soortgelijke ruimte als de te slopen schuur. Waarschijnlijk hebben de grootoren de te slopen schuur als verblijfplaats gekozen aangezien deze verder van de woningen afligt waardoor het hier rustiger is. Tijdens een extra veldbezoek op 19 maart 2014 is ook een gewone grootoorvleermuis tussen de houtverbindingen op de zolder van de te handhaven woonboerderij aangetroffen. Later

op de avond foerageerde dit exemplaar ook kortstondig op de deel van deze schuur. Deze zolder wordt dus al sporadisch gebruikt door gewone grootoorvleermuis. Deze zolder bestaat uit een onverlichte ruime ruimte met veel houtverbindingen met oude eikengebinten (zie foto's afbeelding 1 tm. 4). Tussen deze houtverbindingen zijn diverse mogelijkheden voor gewone grootoorvleermuis om tussen weg te kruipen. We stellen voor om zes van de vleermuiskasten op deze zolder op te hangen om extra mogelijkheden op deze zolder te creëren. Hierdoor worden extra microklimaten en wegkruipmogelijkheden op deze zolder gecreëerd waardoor deze geschikter wordt als verblijfplaats. Tevens wordt een kleine speciale invliegopening aan de voorzijde van de zolder gemaakt, zodat de zolder toegankelijker wordt voor gewone grootoorvleermuis.

Afbeelding 1 Voorbeeld van een groep van ongeveer 20 gewone grootoorvleermuizen in een bolle vleermuiskast (Eelerwoude)

Werken buiten kwetsbare perioden

Bij de planning van de werkzaamheden wordt rekening gehouden met de kwetsbare periode van gewone grootoorvleermuis en gewone dwergvleermuis. Werkzaamheden worden opgestart in september, en zijn afgerond voor half maart (broedseizoen). Afhankelijk van het seizoen en de weersomstandigheden kunnen deze perioden langer dan wel korter zijn. De geschiktheid van de periode waarin gewerkt en gestart wordt, wordt bepaald door de begeleidende ecooloog.

Ongeschikt maken huidige verblijfplaatsen

Voorafgaand aan de werkzaamheden worden de huidige verblijfplaatsen van vleermuizen ongeschikt gemaakt. Hoe de verblijfplaats van vleermuizen ongeschikt wordt gemaakt is afhankelijk van de weersomstandigheden. Ongeschikt maken kan op verschillende manieren worden uitgevoerd: Bij voorkeur wordt gekozen voor het verstoren van het interne microklimaat door het creëren van tocht. Dit kan door het dak te verwijderen en plaatwerk en houtbeschoot te verwijderen. Welke maatregelen daadwerkelijk gekozen wordt, wordt voorafgaand aan de werkzaamheden onder leiding van de begeleidende ecooloog beslist, uitgevoerd en gecontroleerd op hun effectiviteit. Ongeschikt maken van de verblijfplaatsen wordt minimaal 5 dagen voorafgaand aan de werkzaamheden uitgevoerd. Het ongeschikt maken van de vleermuisverblijfplaats wordt uitgevoerd bij gunstige weeromstandigheden: avondtemperaturen boven de 10 °C.

Geen gebruik van giftige middelen

Er dient geen gebruik gemaakt te worden van giftige verf, houtverduurzamingsmiddelen, bestrijdingsmiddelen tegen ongedierte (o.a. boktor) en andere giftige middelen. Deze middelen zijn zeer gevaarlijk voor vlemuizen en zij kunnen er zelfs dood aan gaan. Indien behandeling toch noodzakelijk is dient dit te worden uitgevoerd tijdens de renovatie, wanneer er geen vlemuizen aanwezig zijn. Belangrijk daarbij is dat de giftige stoffen niet achterblijven (persistent zijn) waardoor alsnog vergiftiging van vlemuizen kan optreden wanneer de zolder weer door vlemuizen in gebruik is genomen. Producten op basis van een zoutoplossing (borax, boorzuur, zoutoplossingen) hebben de voorkeur boven organische stoffen (deltamethrine, permethrine, dichlofluamide).

Isolatie

De zolder is nu niet geïsoleerd. Indien deze geïsoleerd gaat worden dient hierbij rekening gehouden te worden met vlemuizen. Dit dient dan ook in overleg met een ter zake kundige plaats te vinden.

Calamiteiten

Bij het aantreffen van individuen van vlemuizen dient een ter zake kundige ingeschakeld te worden om te bepalen welke aanvullende maatregelen genomen dienen te worden.

Afbeelding 2 t/m 4 enkele foto's van de te behouden deel en zolder van de woonboerderij. Om extra wegkruipmogelijkheden en microklimaten te creëren worden hier zes bolle vlemuiskasten opgehangen voor gewone grootovleermuis. Deze kasten worden aan de rechter en linkerzijde aan de kopse kanten van de schuur geplaatst. Teven worden 2 kasten in het midden van de schuur (linker en rechterzijde) geplaatst.

Soortbeschrijving

Gewone grootoorvleermuis

De gewone grootoorvleermuis *Plecotus auritus* is een middelgrote vleermuis met een langharige grijsbruine tot geelbruine vacht en vrij brede, donkerbruine vleugels. Het meest opvallend aan de grootoorvleermuizen zijn de oren (31 tot 41 mm) die bijna driekwart van zijn lichaamslengte zijn.

De gewone grootoorvleermuis is in zijn keuze voor verblijfplaatsen veelzijdig en gebruikt zowel gebouwen als bomen als verblijfplaats. In gebouwen worden zolders en spleetvormige ruimten vooral als zomer-, paar- of kraamverblijfplaatsen gebruikt. Dat kunnen zolders van grote gebouwen zijn (kerken, kloosters, boerderijen en open ruimtes in extensief gebruikte schuren, stallen en loodsen. Daarbij hangen de dieren vrij onder het dak of zijn ze weggekropen in gaten en kieren in de balken- en dakconstructies. Ook ruime spleetvormige ruimten in een spouw of achtergevelbetimmer worden als verblijfplaats gebruikt. Al deze plekken worden ook wel als winterverblijfplaats gebruikt, maar bij strenge en langdurige vorst verhuizen gewone grootoorvleermuizen meestal naar ondergrondse verblijfplaatsen (kelders, bunkers etc.). In kraamverblijfplaatsen in gebouwen werden 57 voorkeurstemperaturen van 25 tot 35 graden gemeten. Boven de 40 graden verlieten dieren de verblijfplaats. In bomen worden boomholten vooral als kraam- en zomerverblijfplaatsen gebruikt. In schuren en ruimtes achter schors kunnen ook kleine groepjes of individuele dieren gevonden. Over de aanwezigheid van paargroepen in bomen is weinig bekend. Waarnemingen van overwinterende grootoorvleermuizen in bomen zijn schaars, maar zijn ook moeilijk op te sporen. Lokale kraamgroepen gebruiken vaak meerdere verblijfplaatsen tegelijk (soms ook binnen één gebouw) en verhuizen vaak tussen deze verblijfplaatsen. Kraamkolonies variëren sterk in grootte van vijf tot vijftig vrouwtjes.

Gewone grootoorvleermuis (bron: Eelerwoude).

Gewone dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus* is de op één na kleinste Europese vleermuissoort. Ze hebben een vrij spitse snuit en korte driehoekige oren. Hun rug is roodbruin, kastanjebruin of donkerbruin, terwijl hun buik eerder geel- tot grijsbruin is. Hun snuit, oren en vlieghuid zijn zwartbruin. Een volwassen gewone dwergvleermuis heeft een gewicht van 3,5 – 8 gram en naar verhouding vrij lange, smalle vleugels met een spanwijdte van 18 tot 24 cm.

Gewone dwergvleermuis is de meest algemene soort in Nederland en kan vrijwel overal worden aangetroffen. Ook in stedelijke omgeving is gewone dwergvleermuis de meest algemene soort. Gedurende het hele jaar worden vooral gebouwen als verblijfplaats gebruikt. De soort heeft een voorkeur voor spleetvormige holten zoals spouwmuren, maar verblijft ook tussen daklagen, achter betimmering, daklijsten of onder dakpannen. Gebouwen worden ook als winterverblijf gebruikt, waarbij (mogelijk) vergelijkbare plaatsen als in de zomer benut worden, mits deze vorstvrij zijn. Ze jagen hoofdzakelijk binnen en straal van 2-5 km van de verblijfplaats. Vliegroutes volgen zoveel mogelijk lijnvormige structuren en ze jagen in gesloten tot half open landschap.

Gewone dwergvleermuis (Foto: Kamiel Spoelstra en S. Boekhout)

Meldingsformulier start werkzaamheden

Ontheffing Flora- en faunawet, artikel 75, lid 5 en lid 6, onderdeel c

Gegevens

Aanvraagnummer FF/75C/2014/0028
Project 't Lippert
Ontheffingsperiode 15 juli 2014 tot en met 1 januari 2019
Naam Bureau Beheer Landbouwgronden
heer M.A.T. Eektimmerman
Adres Rosendaalsestraat 64
Woonplaats 6824 CM ARNHEM

Gegevens werkzaamheden

Contactpersoon uitvoering werkzaamheden

Telefoonnummer (vast)

Telefoonnummer (mobiel)

Locatie(s) werkzaamheden

.....

.....

.....

Datum start werkzaamheden

Overzicht planning werkzaamheden

.....

.....

.....

.....

.....

***Dit formulier dient zodra de aanvang van de werkzaamheden bekend is
te worden ingediend bij Rijksdienst voor Ondernemend Nederland!***

Retouradres

Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland
Postbus 19530
2500 CM Den Haag
Fax: 070-3786139
Email : ffwet@rvo.nl

